

2. Harbuza, TV 2013, 'Orhanizatsiine zabezpechennia protsesu profesiinnoi pidhotovky maibutnix uchyteliv inozemnoi movy u Vidkrytomu universyteti Velykobrytanii (Organizational support of the professional training process for future foreign language teachers at the Open University of Great Britain)', *Visnyk pisliadyplomnoi osvity*, № 9 (22), s. 34–44.
3. Kozachenko, IV 2016, 'Pidghotovka vchyteliv inozemnykh mov u Velykii Brytanii: pozytyvnyi dosvid dlia Ukrainy (Training of foreign language teachers in Great Britain: a positive experience for Ukraine)', *Molodyi vchenyi*, № 4 (31), s. 379–383.
4. Kolesnichenko, NYu 2013, 'Inshomovna pedahohichna osvita Velykoi Brytanii: suchasnyi stan ta perspektyvy modernizatsii (Foreign language pedagogical education in Great Britain: current state and prospects of modernization)', *Nauka i osvita*, № 1–2, s. 172–176.
5. Lazorenko, O 2011, 'Priorytetni napriamky rozvytku profesiinoho inozemnoho spilkuvannia u vyshchykh navchalnykh zakladakh Velykoi Brytanii kintsia XX – pochatku XXI storichchia (Priority areas for the development of professional foreign language communication in higher education institutions of Great Britain in the late 20th – early 21st century)', *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, № 3, s. 311–317.
6. Nykytiuk, SI 2014, 'Providni chynnyky vynyknennia systemy zaochnoi osvity v Velykobrytanii (Leading factors of the emergence of distance education in Great Britain)', *Zbirnyk naukovykh prats*, vyp. 16, s. 173–177.
7. Palekha, O 2012, 'Derzhavna polityka rehuliuвання pidhotovky vchyteliv inozemnoi movy u Velykii Brytanii (State policy of regulating the training of foreign language teachers in Great Britain)', *Pedahohichni nauky*, № 3 (56), s. 74–79.
8. Podolianska, AO 2014, 'Analiz navchalnykh planiv program bakalavra ta mahistra iz humanitarnykh nauk iz filolohichnykh spetsialnostei u Birmingemskom universyteti (Analysis of bachelor's and master's curricula in the humanities with philological specializations at the University of Birmingham)', *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, № 8 (42), s. 32–39.
9. Sauliak, A 2012, 'Osoblyvosti metodychnoi pidhotovky vchyteliv anhliiskoi movy v Velykobrytanii (Peculiarities of methodological training of English teachers in Great Britain)', *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*, vyp. 81 (2), s. 443–447.
10. Semenog, O 2007, 'Tendentsii kulturomovnoi pidhotovky vchytelia v zarubizhnii shkoli (Trends in the cultural and linguistic training of a teacher in a foreign school)', *Psykholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly: zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny*, red. kol.: Pobirchenko NS (hol. red.) ta in., vyp. 20, s. 51–59.
11. Strelchenko, LV 2013, 'Osoblyvosti profesiinnoi pidhotovky vchytelia anhliiskoi movy v systemi vyshchykh navchalnykh zakladakh Velykobrytanii v konteksti yevropeyskykh vymoh (Peculiarities of professional training of English teachers in the system of higher education institutions in Great Britain in the context of European requirements)', *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*, vyp. 121, ch. 1, s. 93–98.
12. Strelchenko, LV 2013, 'Modernizatsiia profesiinnoi pidhotovky vchytelia anhliiskoi movy v systemi vyshchoi pedahohichnoi osvity Velykobrytanii (Modernization of professional training of English language teachers in the system of higher pedagogical education in Great Britain)', *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia"*, vyp. 37, s. 268–270.
13. Crome, K, Farrar, R & O'Conner, P 2008, 'What is Autonomous Learning?', *Discourse*, № 1, pp. 11–16.

Прорецензовано / Reviewed

20.12.2024

Рекомендовано до друку / Recommended for publication

14.01.2025

DOI 10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-2

УДК 17.022.01:364-322

ФІЛОСОФІЯ ЦІННІСНО-МОТИВАЦІЙНИХ КОМПОНЕНТІВ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: КОМПАРАТИВІСТСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

П. В. Горінов

Анотація.

Актуальність теми дослідження зумовлена недостатньою концептуалізацією філософського розуміння ціннісно-мотиваційних компонентів волонтерської діяльності в межах світового досвіду та компаративного аналізу. Сутнісно-змістовна невизначеність цих компонентів в емпіричному вимірі посилює наукові дискусії серед дослідників гуманітарних наук щодо необхідності теоретичного обґрунтування філософсько-світоглядних засад волонтерської діяльності.

Постановка проблеми. Становлення та розвиток системи протистояння ворогу в російсько-українській війні залучив до наукових дискусій тематику волонтерської діяльності в контексті її ціннісно-мотиваційних компонентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерельною базою дослідження є праці українських і західних науковців у сфері гуманітарних наук. Особливу увагу приділено дослідженням волонтерської

діяльності, зокрема напрацюванням Я. Блохи, В. Бліхара, Р. Драпушка, О. Льюка, Н. Гапон, А. Худзіцької-Чупали та інших. Важливими є дослідження закордонних філософів і соціологів, зокрема P. Aleksandrowicz, D. Bockermann, F. Frerichs щодо волонтерства в Німеччині, а також P. Dekker та L. Halman, які проаналізували цінності волонтерської діяльності. В. Voicu та M. Voicu дослідили специфіку волонтерства в Європі.

Постановка завдання. Завданнями дослідження є аналіз наукових підходів вітчизняних та зарубіжних дослідників до філософсько-світоглядних детермінант, що визначають ціннісні аспекти волонтерської діяльності; вивчення мотиваційних чинників, які спонукають людей до волонтерства в різних країнах світу, та їхньої залежності від домінуючих систем цінностей; обґрунтування концептуальних засад формування системи ціннісних компонентів волонтерської діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Волонтерська діяльність набуває нової активності, відіграючи ключову роль у громадянському суспільстві України. Вона сприяє підтримці воїнів, ветеранів, постраждалих і біженців, а також мобілізації ресурсів громадянського суспільства. Волонтерський рух поширює філософію “доброї волі як волі до добра”, де особистість знаходить сенс через допомогу іншим, морально та професійно зростаючи, переосмислюючи власні ціннісні орієнтири, що є предметом нашого дослідження.

Висновки. Ціннісно-мотиваційні компоненти волонтерської діяльності варіюються залежно від країни, віку, освіти, соціального статусу та сфери застосування. Для західних суспільств ключовими мотивами є культурні традиції, кар’єрний розвиток, навчання та соціальна взаємодія, тоді як в Україні волонтерство пов’язане із безпековими викликами, допомогою військовим і постраждалим, а також повоєнним відновленням. Наразі воно ґрунтується на цінностях солідарності, гуманності, соціальної справедливості, співробітництва, емпатії та патріотизму.

Ключові слова: волонтерська діяльність, філософія волонтерської діяльності, волонтерський рух як дух свободи, добротність, ціннісно-мотиваційні компоненти.

PHILOSOPHY OF VALUE-MOTIVATION COMPONENTS OF VOLUNTEER ACTIVITY: COMPARATIVE STUDY

Pavlo Gorinov

Abstract.

Urgency of the research. The topicality of the topic is due to the insufficient conceptualization of the philosophical understanding of the value-motivational components of volunteering within the limits of world experience and comparative analysis. The substantive and substantive uncertainty of these components in the empirical dimension has intensified scientific discussions among humanities researchers regarding the need for theoretical substantiation of the philosophical and worldview foundations of volunteering.

Target setting. The formation and development of the system of opposing the enemy in the Russian-Ukrainian war involved the topic of volunteering in the context of its value-motivational components into scientific discussions.

Actual scientific researches and issues analysis. The source base of the research is the works of Ukrainian and Western scientists in the field of humanitarian sciences. Special attention is paid to the research of volunteer activities, in particular to the work of Ya. Blokha, V. Blihar, R. Drapushka, O. Ilyuk, N. Gapon, and A. Khudzitskaya-Chupala and others. Important are the studies of foreign philosophers and sociologists, in particular P. Aleksandrowicz, D. Bockermann, F. Frerichs regarding volunteering in Germany, as well as P. Dekker and L. Halman, who analyzed the values of volunteering. B. Voicu and M. Voicu investigated the specifics of volunteering in Europe.

The research objective. The tasks of the research are the analysis of the scientific approaches of domestic and foreign researchers to the philosophical and worldview determinants that determine the value aspects of volunteering; study of motivational factors that encourage people to volunteer in different countries of the world and their dependence on dominant value systems; substantiation of the conceptual foundations of the formation of the system of value components of volunteer activity in Ukraine.

The statement of basic materials. Volunteer activity is gaining new activity, playing a key role in the civil society of Ukraine. It contributes to the support of soldiers, veterans, victims and refugees, as well as to the mobilization of civil society resources. The volunteer movement spreads the philosophy of “good will as the will to good”, where a person finds meaning through helping others, growing morally and professionally, rethinking their own value orientations, which is the subject of our research.

Conclusions. The value-motivational components of volunteering vary depending on the country, age, education, social status, and field of application. For Western societies, the key motivations are cultural traditions, career development, learning and social interaction, while in Ukraine, volunteering is related to security challenges, helping the military and victims, as well as post-war recovery. Currently, it is based on the values of solidarity, humanity, social justice, cooperation, empathy and patriotism.

Keywords: volunteer activity, philosophy of volunteer activity, volunteer movement as a spirit of freedom, charity, value-motivational components.

Актуальність дослідження. У контексті глобальних трансформацій безпекового, геополітичного та кліматичного характеру, а також стрімкого розвитку штучного інтелекту, особливій значущості набуває питання про роль і місце людини у динамічному світі, напрями еволюції глобальних процесів та їхні наслідки. Ці виклики спричинили розширення предметного поля філософських досліджень, активізували нові дискурси та сприяли включенню додаткових тем для наукового осмислення. Як фундаментальна наука, філософія забезпечує концептуальні засади формування світогляду, сприяє осмисленню світу, поясненню соціальних і природних явищ, а також визначенню взаємовідносин між людиною та дійсністю.

Універсальність філософської науки полягає в її здатності адаптувати наукові методології до різних сфер людської діяльності, суспільних процесів і технологічного розвитку. Філософські концепції змінюються відповідно до світоглядних, історичних і наукових здобутків, а також під впливом культурних, політичних, релігійних і воєнних чинників, що визначають напрями розвитку сучасного філософського пізнання.

Однією з важливих тем філософських дискусій є тематика свободи, справедливості, перехід від практики егоїзму до концепції взаємодопомоги, жертвовності, добродійності, поваги до людської гідності та прав людини тощо. Відзначимо, що в контексті заявлених тем логічно, що тематика волонтерської діяльності та феномен інституту волонтерства зазнав свого якісного наукового та практичного осмислення та реалізації. Це пояснюється і тим, що “світове співтовариство визнає волонтерський рух способом збереження та зміцнення загальнолюдських цінностей, реалізації прав і обов’язків громадян, особистісного зростання шляхом усвідомлення людського потенціалу. У Всесвітній Декларації Волонтерства відзначається, що волонтерська діяльність становить фундамент громадянського суспільства, привносячи в життя людей потребу в мирі, свободі, безпеці та справедливості” [5, с. 3].

Актуальність подібних дискусій в науковому і суспільному соціумі обумовлюється тим, що більшість із заявлених до дискурсу тем є взаємопов’язані між собою і формують цілісний філософський погляд на роль і місце кожного українця у системі захисту своєї країни через волонтерство і волонтерську діяльність, зокрема. В цьому контексті ми погоджуємося із науковцями Д. Демент та Л. Юрченко, що “війна є екстремальною ситуацією, яка радикально змінює світогляд як окремої людини, так і суспільства. У таких умовах філософія виконує надважливу функцію: вона допомагає осмислити жорстокі реалії війни, шукати моральні орієнтири і зберігати надію на майбутнє. Філософія під час війни не лише допомагає краще зрозуміти теперішні події, але й впливає на формування післявоєнного світогляду” [9, с. 40].

Варто зазначити, що кожна велика війна, поряд із катастрофічними людськими та економічними втратами, руйнуваннями та суспільним розчаруванням, водночас зумовлює глибокі соціальні, політичні та економічні трансформації, а також переосмислення фундаментальних понять, принципів суспільного устрою та ціннісних орієнтирів. У цьому контексті процес євроінтеграції України посилює філософський дискурс щодо зазначених питань, які нині активно обговорюються в українському науковому середовищі.

Зважаючи на те, що “волонтерська діяльність – є добровільною, соціально спрямованою, неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами, завдяки наданню волонтерської допомоги, вона є формою благодійної діяльності” [6, с. 266], можна стверджувати, що залучення молоді до волонтерської діяльності сприяє зміцненню їхніх ціннісних орієнтирів, професійному розвитку, а також інтеграції у громадянське суспільство та систему державного управління.

Сучасні світові події розвитку нашої країни висувають нові вимоги до державного управління та підготовки державних службовців з новими компетенціями. Залучаючи талановиту молодь до державної діяльності та поєднуючи досвід людей фахівців з інноваційним мисленням молодого покоління, можна перетворити адміністративну систему на живу, органічну структуру [10, с. 57], що є метою для повоєнного відновлення України.

Окремо зазначимо, що волонтерська діяльність є цінним ресурсом для розвитку “становлення національної ідентичності українців як основи національної безпеки Української держави” [8], що набуває особливої актуальності в умовах триваючої боротьби за незалежність і територіальну цілісність України.

Методологія дослідження. Досягнення мети та реалізація завдань дослідження здійснювалися на основі застосування комплексу загальнонаукових і спеціальних методів, що забезпечують всебічний та обґрунтований аналіз предмета дослідження.

Методологічну основу становить аксіологічний метод, який дозволяє дослідити ціннісно-мотиваційні компоненти волонтерської діяльності, їхню роль у формуванні соціальної відповідальності та громадянської активності. Застосування порівняльного методу сприяє вивченню міжнародного досвіду щодо визначення ціннісних аспектів волонтерства, що набуває особливої актуальності в контексті інтеграції України до Європейського Союзу.

Науковий метод використано для системного аналізу поняття волонтерства як соціального феномену, його еволюції та сучасних тенденцій розвитку. Водночас системний підхід забезпечує комплексне дослідження взаємозв’язків між ціннісними та мотиваційними компонентами волонтерської діяльності, що дає змогу обґрунтувати її суспільну значущість та перспективи розвитку в умовах трансформаційних процесів сучасного світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основу дослідження становлять наукові напрацювання українських філософів, соціологів та західних дослідників у сфері гуманітарних наук. Багатомірність волонтерської діяльності зумовлює необхідність комплексного аналізу її філософських, мотиваційних, ціннісних і соціальних аспектів, що, своєю чергою, сприяє формуванню прогностичних моделей, здатних окреслити перспективи розвитку інституту волонтерства в умовах протидії воєнній агресії російської федерації.

Особливу увагу привертають дослідження Д. Демент та Л. Юрченко, які розглядають вплив війни на світогляд людини. Дослідники підкреслюють, що “війна радикально змінює світогляд як окремої людини, так і суспільства цілком” [9, с. 39], що є важливим для розуміння трансформаційних процесів у соціальній свідомості та ролі волонтерської діяльності в умовах кризових викликів.

Важливими є напрацювання дослідників волонтерської діяльності, серед яких: Я. Блоха, В. Бліхар, Р. Драпушко, О. Ільюк, Н. Гапон, А. Худзіцка-Чупало, Н. Заверико, А. Карась, О. Касперович, Н. Калатаєнко, О. Панькова, О. Іщенко, Т. Лях та інші.

Так, наприклад, мотиваційні та організаційні аспекти волонтерської роботи були предметом дослідження вітчизняних науковців Н. Гапон та А. Худзіцка-Чупалої, які з позиції філософської науки та психології досліджують зазначену тематику та приходять до висновків, що “залучення ширшого кола волонтерів, збільшення волонтерських організацій, посилення мотивації до волонтерства є надзвичайно важливим завданням багатьох країн, зокрема й нашої країни в час війни” [4, с. 171].

Не дивлячись на те, що практична філософія є такою ж давньою, як і теоретична, саме поняття “цінності” не так вже й давно стало предметом філософського аналізу, стверджує Н. Мозгова, а тематика цінностей волонтерської діяльності представлена лише фрагментарними дослідженнями, що надає нашому дослідженню особливе науково-практичне значення [15, с. 27].

Р. Драпушко та О. Ільюк зазначають, що особливій суспільній гостроті тема волонтерства в Україні набула з початком збройної агресії росії проти України, коли з 2014 р. спротив цій агресії був системно забезпечений майже на рівних із зусиллями державних інституцій також і широким громадським волонтерським рухом, який спонтанно поширився в Україні [11, с. 41].

Для аналізу мотиваційних та ціннісних аспектів волонтерської діяльності важливе значення мають наукові напрацювання зарубіжних філософів і дослідників, які вивчають ціннісні орієнтири, зокрема у сфері волонтерства. Серед них варто відзначити дослідження Р. Aleksandrowicz, D. Bockermann та F. Frerichs, присвячені особливостям волонтерської діяльності в Німеччині, а також праці Р. Dekker і L. Halman, які здійснили ґрунтовний аналіз структури та змісту цінностей волонтерства. Значний внесок у вивчення специфіки волонтерської діяльності в європейському контексті зробили В. Voicu та М. Voicu, чиї дослідження охоплюють широкий спектр соціальних і культурних детермінант цього феномену.

Постановка завдання. Зважаючи на те, що волонтерська діяльність є важливим середовищем соціалізації особистості та формування її ціннісних орієнтирів, метою дослідження є філософсько-світоглядний аналіз ціннісно-мотиваційних компонентів волонтерства через осмислення їхньої ролі у соціокультурній динаміці як окремих країн, так і України.

Відповідно, основними завданнями дослідження є: аналіз наукових підходів вітчизняних та зарубіжних дослідників до філософсько-світоглядного осмислення детермінант, що визначають ціннісні аспекти волонтерської діяльності; дослідження мотиваційних чинників, які спонукають людей до волонтерства в різних країнах світу, а також їхньої залежності від домінуючих систем цінностей; обґрунтування концептуальних засад формування системи ціннісних компонентів волонтерської діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Світ переживає нову активність волонтерства та волонтерської діяльності, адже “волонтерство є потужним засобом залучення людей до розв’язання проблем розвитку, і воно може змінити темп і характер розвитку. Волонтерство приносить користь як суспільству в цілому, так і окремим волонтерам, зміцнюючи довіру, солідарність і взаємність між громадянами, а також цілеспрямовано створюючи можливості для участі” [3].

Ціннісну трансформацію відношення людини до волонтерської діяльності можна прослідкувати на прикладі досвіду поширення цього феномену в західних країнах.

Так, наприклад, за даними Бюро статистики праці США у середньому в день у 2022 році понад 11 мільйонів людей тим чи іншим чином були волонтерами. З них приблизно 7 мільйонів жінок і 4 мільйони чоловіків. За видами “у середньому в день у 2022 році близько 4,7 мільйона людей займалися адміністративною та допоміжною діяльністю, яка включає використання комп’ютера та збір коштів, витрачаючи в середньому 1,56 години на день на цю діяльність. Близько 3,2 мільйона людей добровільно займалися соціальними послугами та доглядом, зазвичай витрачаючи на це близько 2,23 години на день. Ці волонтери надавали такі послуги, як приготування їжі, збір одягу та товарів, відвідування інших, навчання, наставництво та шиття” [23].

Волонтерство є невід’ємною частиною і канадської культури. До волонтерства заохочують і дітей (старшокласники повинні пройти обов’язкові години волонтерства), а старші люди відомі тим, що допомагають іншим. Дорослі добровольці віддають свій час і навички благодійним організаціям, некомерційним організаціям, політичним партіям, релігійним організаціям, молодіжним групам і багатьом іншим місцям. За даними Статистичного управління Канади, у 2013 році 44 відсотки населення віком від 15 років брали участь у тій чи іншій формі волонтерської роботи [19].

Статистичне управління Канади визначає волонтерів “як людей, які надають послуги, без грошової винагороди, для групи або організації принаймні один раз протягом 12 місяців, що передують опитуванню. Це включає будь-яку безоплатну допомогу, надану школам, релігійним організаціям, спорту чи громаді асоціації” [22].

В європейській культурній традиції досвід волонтерства історично виник як форма реагування на соціально-гуманітарні наслідки військових конфліктів у Європі кінця 18 століття у формі благодійної, гуманітарної допомоги потребуючим. Так, першою організаційною формою благодійності був Міжнародний Рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця – рух допомоги, гуманності, підтримки та порятунку, який був заснований 17 лютого 1863 року, за ініціативи швейцарського підприємця і громадського діяча Жан Анрі Дюнан. Після заснування Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця у 1863 році осередки Червоного Хреста почали поступово з'являтися у країнах Європи, а потім і у всьому світі. Осередки Червоного Хреста надавали гуманітарну допомогу постраждалим від голоду та стихійних лих, боролися з епідеміями чуми, висипного тифу, натуральної віспи та інших небезпечних захворювань, відкривали безкоштовні лікувальні та реабілітаційні заклади, навчали сестер милосердя, які надавали медичну допомогу пораненим та всім потребуючим [16].

Волонтерська робота в Німеччині міцно вкорінена в сильному громадянському суспільстві, і, зокрема, бере участь у наданні соціальних послуг через церкви та великі благодійні організації. Проте, волонтерство в Німеччині не обмежується лише соціальним сектором, який включає діяльність щодо догляду за людьми похилого віку та допомогу людям з обмеженими можливостями, але також розвинуто в таких сферах, як спорт, культура та політика. Хоча дані про волонтерські організації як такі відсутні, кількість волонтерів (про що відомо) значно зросла в останні десятиліття, сягнувши в наші дні приблизно однієї третини німецького населення [18].

В українській культурній традиції волонтерська діяльність історично проявлялася у формах добродійності, меценатства та соціального піклування про вразливі категорії населення, зокрема сиріт і вдів. З часом ці практики еволюціонували, а в новітній історії України набули форми потужного суспільного феномена та масштабного волонтерського руху, що відіграє ключову роль у громадянському суспільстві.

Історія волонтерського руху в Україні має понад столітню традицію. Першими організованими формами волонтерської діяльності можна вважати ініціативи Червоного Хреста, який залучав добровольців, зокрема сестер милосердя, для роботи у шпиталях та лікарнях, що обслуговували малозабезпечене населення. Волонтерство є фундаментом громадянського суспільства, адже воно не лише сприяє розвитку громадських організацій і благодійності, а й забезпечує ефективний суспільний контроль за діяльністю влади та бізнесу [12, с. 72].

У незалежній Україні становлення волонтерського руху активізувалося на початку 1990-х років, коли була створена служба “Телефон довіри”, що функціонувала на основі волонтерської участі, зокрема через ініціативу добродійного телефону довіри в Одесі [21].

Згодом благодійні ініціативи набули тематичного спрямування, проте масова мобілізація населення у волонтерську діяльність розпочалася у 2013 році та значно активізувалася у 2014 році у зв'язку з військовим протистоянням проти російської федерації. Саме через волонтерство було реалізовано масштабну мобілізацію ресурсів громадянського суспільства України для протидії зовнішній загрози втрати державної територіальної цілісності.

Ця особливість волонтерського руху є унікальною для України, оскільки в більшості країн світу уряди сприяють розвитку національного волонтерства як інструменту соціального прогресу, а не як реакції на екзистенційні виклики державності. Як зазначено у дослідженнях, “мобілізація ресурсів громадянського суспільства в Україні була реалізована саме через волонтерство у зв'язку із зовнішньою загрозою втрати територіальної цілісності української держави. Такий чинник не є типовим для активізації волонтерського руху в інших країнах світу. Це – наша українська специфіка. Уряди понад 80 країн, серед яких і найбільш розвинуті, сприяють розвиткові у своїх країнах національного волонтерського руху, розглядаючи його як діючий інструмент розвитку глобального суспільства, тому волонтерський рух має глобальний характер, а Україна вносить у нього гідну інноваційність” [17, с. 27].

Волонтерська діяльність в Україні на сучасному етапі характеризується значною кількістю нестандартних для світової практики волонтерства напрямів діяльності, створюючи часом не тільки систему допомоги особам і структурам, що її потребують, але й паралельну систему розробки та реалізації рішень, спрямованих на більш ефективне виконання функцій відповідними державними структурами, насамперед, у військовій сфері [17, с. 30].

Паралельно, “волонтерську діяльність можна вважати показником соціального розвитку суспільства. Це унікальний соціальний ресурс з різними видами, формами, методами діяльності, що доповнює подальші перспективи для активізації духовного, культурного й інтелектуального потенціалу нації” [8, с. 5].

Як вагоме соціальне явище волонтерство має свої світоглядні засади, які визначають його основні цінності та принципи. Основою волонтерства є бажання допомагати людям та природі безвідносно до їх статусу, національності, релігії та політичних переконань [2, с. 80].

Волонтерський рух дав можливість розвивати та поширювати філософію “доброї волі як волі до добра”, де кожна особистість може знайти сеанс життя через допомогу ближньому, вдосконалюючись при цьому морально, професійно, розвивати відповідні чесноти, сприяти

формуванню та переосмисленню власних ціннісних орієнтирів, адже, “людство знову вимагає ґрунтовного переосмислення свого відношення до цінностей, опинившись перед такими явищами, як: ціннісний релятивізм, суб’єктивізм, індивідуалізм, хаос та зіткнення різних аксіологічних світів” [15, с. 3].

Формування світоглядних основ особистості значною мірою зумовлене системою цінностей, які відображають значущість певних об’єктів у життєдіяльності людини та виступають як властивості предметів і явищ, здатних задовольняти її потреби. Структурування ієрархії цінностей визначає ставлення людини до навколишнього світу, її життєві орієнтири, цілі та сенс існування.

Наукові дослідження підкреслюють, що “саме на рівні узагальнення людиною ціннісного аспекту світогляду ми маємо справу зі становленням тих ідеалів, які є вершиною ціннісних орієнтацій. Під їх впливом створюється нормативна база світогляду, що дає можливість зблизити ціннісне для людини з практично затребуваним сьогодні. У цьому разі маємо справу з необхідністю розвитку тих елементів світогляду, що мають загальнообов’язковий та наказний характер” [1, с. 12]. Таким чином, ціннісні орієнтації не лише визначають поведінкові моделі особистості, а й впливають на соціальну регуляцію, формуючи нормативні засади суспільного розвитку.

Звертаючись до проблеми цінностей, на думку І. Загрійчука, “ми завжди зіштовхуємось з тим, що вони, будучи характеристикою особистості, виходять за межі індивідуального буття, і при тому належать тільки людині і ніякій іншій живій істоті. Банально звучить, проте, у зв’язку з таким протиставленням, це питання виводить нас на міркування: а чи може людина прожити без сповідування певних цінностей. Іншими словами, чи дана характеристика людини є необхідною складовою особистісного буття, чи вона є випадковою, а значить такою, без якої можна обійтись” [15, с. 18].

На думку Н. Мозгової, філософські дослідження цінностей є такими ж давніми, як і філософія, поняття “цінність” було внесено у філософію лише у другій половині XIX століття. Аксіологія як окрема гілка філософії значно молодша за такі її гілки, як онтологія, гносеологія, соціальна філософія. Отже, “оцінка цінності” може претендувати на цілком самостійну галузь філософського дослідження, що не виключає, а, навпаки, передбачає її зв’язок з традиційними філософськими практиками [15, с. 37].

Дослідники Paul Dekker та Loek Halman зазначають, що волонтерську діяльність можуть мотивувати різні цінності, серед яких не лише альтруїзм, а й солідарність, взаємність, благодійність, справедливість, рівність та релігійні переконання. Взаємність означає готовність допомагати іншим без негайної винагороди, сподіваючись на підтримку в майбутньому. Благодійність поєднує обов’язок і співчуття, часто ґрунтуючись на релігійних цінностях. Солідарність як мотиваційний чинник пов’язана з ідентичністю та соціальною відповідальністю, спонукаючи до активної участі в суспільному житті. Волонтерство може також бути реакцією на несправедливість та прагнення усунути соціальну нерівність. Отже, цінності на індивідуальному рівні є ключовими детермінантами залучення до волонтерської діяльності [20].

Волонтерство в різних країнах формується як культурний феномен, що відображає рівень розвитку громадянського суспільства та домінуючі цінності. Його особливості, масштаби залученості, мотивація та види діяльності суттєво відрізняються залежно від соціокультурного контексту.

Європейські дослідники Bogdan Voicu та Mălina Voicu розглядають волонтерство в Центральній та Східній Європі як “вираз культури участі”, водночас зазначаючи, що його поширеність у посткомуністичних країнах є нижчою, ніж у західних демократіях [24].

У західній соціологічно-філософській традиції виокремлюють два основні підходи до пояснення залучення людей у волонтерську діяльність. Перший акцентує на наявності індивідуальних та локальних ресурсів, вказуючи, що особи з вищим рівнем доходу, соціального та людського капіталу частіше долучаються до волонтерства, оскільки володіють більшими можливостями для допомоги та є більш привабливими для волонтерських організацій. Другий підхід наголошує на ключовій ролі особистих переконань і цінностей, стверджуючи, що саме культурний вимір є визначальним у залученні до волонтерської діяльності [24].

В українському досвіді розуміння філософії ціннісно-мотиваційних компонентів волонтерської діяльності виділяють три основні групи мотивацій, які безпосередньо впливають на ціннісні характеристики волонтерів та їхню активність.

Одна з ключових мотиваційних складових – причетність, що передбачає прагнення бути частиною спільноти, працювати задля спільної мети та відчувати свою роль у суспільних трансформаціях. В умовах війни цей тип волонтерів часто керується потребою уникнути ізоляції, знаходячи підтримку серед однодумців.

Інший тип мотивації – досягнення, який орієнтує волонтерів на отримання конкретного результату. Особи з таким типом мотивації менше зосереджуються на соціальній взаємодії, натомість ефективно виконують поставлені завдання. Для координації їхньої діяльності важливо наголошувати на досягнутих успіхах і прогресі. Наприклад, серед таких волонтерів є ті, хто, попри загрози, здійснював евакуацію сімей із тимчасово окупованих територій, не прагнучи публічного визнання, а фокусуючись виключно на безпосередньому наданні допомоги.

Третій вид – мотивація влади та визнання. Не варто сприймати волонтерів із такою мотивацією, як егоїстів. Зазвичай вони мають амбіції та навички, аби керувати волонтерськими акціями або проєктами. Їм навпаки можна делегувати координаторські функції. Важливо зазначити, що види мотивації людей у роботі та житті можуть відрізнятися, а також змінюватися протягом життя [13].

Вітчизняні дослідники зазначають, що основним мотивом волонтерської діяльності є прагнення допомагати іншим, що ґрунтується на особистій відповідальності за громаду або релігійних переконаннях. Водночас ця діяльність може включати певні егоїстичні мотиви, що залишаються в межах соціально прийнятних норм. Альтруїстична мотивація, яка ідеально мала б бути домінуючою, часто є нестійкою, оскільки зазвичай підкріплюється прагненням отримати додаткові нематеріальні вигоди, зокрема моральне задоволення, розширення соціальних зв'язків або усвідомлення власної значущості в суспільстві [14, с. 38].

Нерідко залучення до волонтерської діяльності відбувається через знайомих, незалежно від збігу філософсько-світоглядних позицій, або з прагнення бути в соціальному тренді та розширити мережу контактів. Однак така мотивація зазвичай є нестійкою, оскільки не базується на чітких внутрішніх переконаннях і часто має ситуативний характер. Як зазначається у дослідженні, “якщо напругу спитати людину про те, який мотив для неї є провідним, то навряд чи вона відповість швидко і точно. Часто люди навіть не усвідомлюють, що рухає їхніми вчинками, але співбесіда може допомогти виявити мотивації” [13]. Отже, формування ціннісно-мотиваційних компонентів волонтерської діяльності є актуальним завданням сучасного суспільства, що набуває особливої значущості в процесі організації повоєнного відновлення України, зокрема за активної участі волонтерських ініціатив.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що філософія та ціннісно-мотиваційні компоненти волонтерської діяльності формуються під впливом соціокультурних, історичних та економічних факторів, що зумовлює їхню специфіку в різних країнах. Визначальними чинниками таких розбіжностей є культурні традиції, глобалізаційні процеси, рівень розвитку громадянського суспільства та суспільно-політичний контекст.

При аналізі волонтерської діяльності необхідно враховувати як зовнішні виклики, характерні для певного регіону, так і особливості мотиваційного залучення волонтерів, їхні світоглядні орієнтації та соціальні передумови участі у волонтерському русі. Мотивація особи до волонтерства не завжди відповідає її базовим ціннісним орієнтирам і може значною мірою залежати від механізму залучення. Зокрема, ефективність волонтерської діяльності значно вища, якщо вона здійснюється через професійні спільноти, релігійні або ветеранські організації, у той час як випадкове долучення до волонтерських ініціатив нерідко має ситуативний і нестабільний характер.

Для України волонтерський рух є не лише засобом надання соціальної допомоги, а й важливим інструментом суспільної мобілізації в умовах воєнного протистояння та повоєнного відновлення держави. Відповідно, подальші дослідження мають бути спрямовані на визначення механізмів підвищення стійкості волонтерської активності, оптимізації системи залучення волонтерів та їхньої інтеграції в суспільно значущі процеси.

У західних суспільствах волонтерська діяльність значною мірою детермінується культурними традиціями, можливостями професійного розвитку, освітою, прагненням до соціальної взаємодії та участі у благодійних ініціативах. Водночас в українському контексті мотивація до волонтерства формується під впливом безпекових викликів, необхідності захисту держави, підтримки постраждалих, військових та сприяння відновленню країни.

Сучасний етап протистояння російській агресії зумовлює домінування таких цінностей, як солідарність, гуманність, соціальна справедливість, співпраця, емпатія, відповідальність та громадянська активність. Водночас волонтерська діяльність виконує важливу суспільну функцію, сприяючи вільній комунікації, самореалізації особистості та ефективній координації зусиль у сферах безпеки, гуманітарної допомоги, освіти та соціальної підтримки. У цьому контексті вирішальну роль відіграє взаємозв'язок між мотиваційними чинниками та ціннісними орієнтирами особистості, що визначає готовність до волонтерської діяльності та рівень її ефективності.

Список використаних джерел:

1. Бліхар, В, Карась, А & Требін, М 2015, *Філософія: підручник*. Доступно: <https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/218480/mod_resource/content/1/blikhar_vs_karas_af_trebin_mp_ta_in_filosofia.pdf>. [3 Січень 2025].
2. Блоха, Я 2023, ‘Світоглядні засади волонтерства в Україні в умовах війни’, *Філософські обрії*, № 47, с. 80-88. Доступно: <<https://philosobr.pnpu.edu.ua/article/view/282578/279264>>. [30 Січень 2025].
3. Вікіпедія 2018, *Волонтери ООН*. Доступно: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8_%D0%9E%D0%9E%D0%9D>. [3 Січень 2025].
4. Гапон, Н & Худзіцка-Чупала, А 2023, ‘Соціально-психологічні аспекти дослідження волонтерства: мотивація та організаційні очікування волонтерів’, *Габітус*, № 47, с. 171-175. Доступно: <http://habitus.od.ua/journals/2023/47-2023/30.pdf>. [3 Січень 2025].

5. Горелов, Д & Корнієвський, О 2015, *Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики*, НІСД. Доступно: <<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>>. [3 Січень 2025].
6. Горінов, ПВ & Драпушко, РГ 2022, 'Адміністративно-правове регулювання волонтерського руху в Україні', *Юридичний науковий електронний журнал*, № 8, с. 266–269. Доступно: <<https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/57>>. [3 Січень 2025].
7. Горінов, П & Драпушко, Р 2022, *Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження : монографія*. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики.
8. Горінов, ПВ & Драпушко, РГ 2022, 'Становлення національної ідентичності українців як основа національної безпеки Української держави', *Юридичний науковий електронний журнал*, № 10, с. 26-30. Доступно: <http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf>. [3 Січень 2025].
9. Демент, Д 2024, 'Філософія і світогляд в часи війни', в *Наука в соціокультурному розвитку людства: історичне становлення і сучасний стан.*: Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених, Харків, Україна, с. 39-40. Доступно: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2024/zbirnyk_materialiv_konferentsii14_11_2024.pdf>. [3 Січень 2025].
10. Драпушко, РГ, Горінов, ПВ & Міненко, ЄС 2022, 'Ефективність залучення молоді до прийняття управлінських рішень', *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*, Том 33 (72), № 3, с. 54-59.
11. Драпушко, Р & Льюк, О 2023, 'Становлення філософії волонтерського руху як теоретичної основи особливого розуміння свободи', *Мультиверсум. Філософський альманах*, № 1(177), Том 1, с. 40-58.
12. Заверико, Н 2013, 'Соціально-педагогічна практика: зміст та оцінювання її результатів', *Соціальна педагогіка: теорія та практика*, № 2, с. 72-79. Доступно: <<https://kntiis.od.ua/sites/default/files/files/volonterstvo2.pdf>>. [3 Січень 2025].
13. Калатаєнко, Н 2024, *Мотивація волонтерів: як берегти й плекати довіру до організації*. Доступно: <<https://cs.detector.media/community/texts/186077/2024-04-19-motyvatsiya-volonteriv-yak-beregyt-y-plekatty-doviru-do-organizatsii/>>. [3 Січень 2025].
14. Лях, Т 2011, 'Види мотивації до волонтерської діяльності', *Вісник Запорізького національного університету*, № 2(15), с. 37-41. Доступно: <<https://core.ac.uk/download/19666975.pdf>>. [3 Січень 2025].
15. Мозгова, Н 2021, 'Онтологічна основа духовних цінностей як етико-естетичний синтез', в *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід III Міжнародна науково-практична конференція*, Тернопіль, Україна, с. 36-39. Доступно: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19806/3/Tsinnisni_Oriien_Suchasn_Sv.pdf>. [3 Січень 2025].
16. Національний комітет Товариства Червоного Хреста України 2022, *Історія Українського Червоного Хреста*. Доступно: <<https://redcross.org.ua/about-urcs/history/#collapse1768028564>>. [3 Січень 2025].
17. Панькова, О, Касперович, О & Іщенко, О 2016, 'Розвиток волонтерської діяльності в Україні як прояв активізації соціальних ресурсів громадянського суспільства: специфіка, проблеми та перспективи', *Український соціум*, № 2(57), с. 25-40. Доступно: <https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40_no-2_vol-57_2016_UKR.pdf>. [3 Січень 2025].
18. Aleksandrowicz, P, Bockermann, D & Frerichs, F (n. d.), *Older volunteers in Germany: opportunities and restrictions in the welfare mix*. Available from : <<https://bristoluniversitypressdigital.com/display/book/9781447307211/ch005.xml>>. [3 January 2025].
19. Canadian Abilities Foundation 2022, *The benefits of volunteering as a newcomer TO Canada*. Available from : <<https://www.canadianabilities.org/archives/1755>>. [3 January 2025].
20. Dekker, P & Halman, L (n. d.), *Volunteering and Values: An Introduction*. Available from : <https://www.researchgate.net/publication/227004799_Volunteering_and_Values_An_Introduction>. [3 January 2025].
21. SupportME 2023, *Волонтерство: самореалізація з користю для себе та суспільства*. Available from : <<https://supportme.org.ua/opportunities-and-dangers/volunteering>>. [3 January 2025].
22. The Conference Board of Canada 2018, *The Value of Volunteering in Canada*. Available from : <<https://volunteer.ca/wp-content/uploads/2024/06/Value-of-Volunteering-in-Canada-Conf-Board-Final-Report-EN.pdf>>. [3 January 2025].
23. The Economics Daily 2024, *More than 11 million people volunteered on an average day in 2022*. Available from : <<https://www.bls.gov/opub/ted/2024/more-than-11-million-people-volunteered-on-an-average-day-in-2022.htm>>. [3 January 2025].
24. Voicu, B & Voicu, M 2022, *Volunteers and volunteering in Central and Eastern Europe*. Available from : <https://www.researchgate.net/publication/242022883_Volunteers_and_volunteering_in_Central_and_Eastern_Europe>. [3 January 2025].

References:

1. Blikhar, V, Karas, A & Trebin, M 2015, *Filosofia: pidruchnyk (Philosophy: textbook)*. Dostupno: <https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/218480/mod_resource/content/1/blikhar_vs_karas_af_trebin_mp_ta_in_filosofia.pdf>. [3 Sichen 2025].
2. Blokha, Ya 2023, 'Svitohliadni zasady volonterstva v Ukraini v umovakh viiny (Worldview foundations of volunteering in Ukraine in wartime conditions)', *Filosofski obrii (Philosophical Horizons)*, № 47, pp. 80-88. Dostupno: <<https://philosobr.pnpu.edu.ua/article/view/282578/279264>>. [3 Sichen 2025].
3. Wikipedia 2018, *Volontery OON (United Nations Volunteers)*. Dostupno: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8_%D0%9E%D0%9D>. [3 Sichen 2025].

4. Hapon, N & Khudzitska-Chupala, A 2023, 'Sotsialno-psykholohichni aspekty doslidzhennia volonterstva: motyvatsiia ta orhanizatsiini ochikuvannia volonteriv (Socio-psychological aspects of volunteering research: motivation and organizational expectations of volunteers)', *Habitus*, № 47, pp. 171-175. Dostupno: <<http://habitus.od.ua/journals/2023/47-2023/30.pdf>>. [3 Sichen 2025].
5. Horielov, D & Korniiievskiy, O 2015, *Volonterskyi rukh: svitovyi dosvid ta ukraïnski hromadianski praktyky (Volunteer movement: global experience and Ukrainian civic practices)*, NISD. Dostupno: <<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2015-02/volonter-697e4.pdf>>. [3 Sichen 2025].
6. Horinov, PV & Drapushko, RG 2022, 'Administratyvno-pravove rehuliuвання volonterskoho rukhu v Ukraini (Administrative and legal regulation of the volunteer movement in Ukraine)', *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal (Legal Scientific Electronic Journal)*, № 8, pp. 266–269. Dostupno: <<https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/57>>. [3 Sichen 2025].
7. Horinov, P & Drapushko, R 2022, *Volonterska diialnist v Ukraini: sotsialno-pravove doslidzhennia (Volunteering in Ukraine: socio-legal research)*. Monohrafiia, Kyiv : Derzhavnyi instytut simeinoi ta molodizhnoi polityky, 256 s.
8. Horinov, PV & Drapushko, RG 2022, 'Stanovlennia natsionalnoi identychnosti ukraïntsiiv yak osnova natsionalnoi bezpeky Ukraïnskoï derzhavy (Formation of the national identity of Ukrainians as the basis of the national security of the Ukrainian state)', *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal (Legal Scientific Electronic Journal)*, № 10, pp. 26-30. Dostupno: <http://lsej.org.ua/10_2022/2.pdf>. [3 Sichen 2025].
9. Dement, D 2024, 'Filosofii i svitohliad v chasy viiny (Philosophy and worldview in times of war)', in *Nauka v sotsiokulturnomu rozvytku liudstva: istorychne stanovlennia i suchasnyi stan (Science in the sociocultural development of mankind: historical formation and current state)*: Vseukraïnska naukovo-praktychna konferentsiia molodykh vchenykh, Kharkiv, Ukraina, pp. 39-40. Dostupno: <https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2024/zbirnyk_materialiv_konferentsii14_11_2024.pdf>. [3 Sichen 2025].
10. Drapushko, RG, Horinov, PV & Minenko, YeS 2022, 'Efektyvnist zaluchennia molodi do pryiniattia upravlinskykh rishen (Efficiency of youth involvement in decision-making)', *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: Publichne upravlinnia ta administruvannia (Scientific Notes of V.I. Vernadsky TNU. Series: Public Administration and Management)*, Tom 33 (72), № 3, pp. 54-59.
11. Drapushko, R & Iliuk, O 2023, 'Stanovlennia filosofii volonterskoho rukhu yak teoretychnoi osnovy osoblyvoho rozuminnia svobody (Formation of the philosophy of the volunteer movement as a theoretical basis for a special understanding of freedom)', *Multiversum. Filosofskiyi almanakh*, № 1(177), Tom 1, pp. 40-58.
12. Zaveryko, N 2013, 'Sotsialno-pedahohichna praktyka: zmist ta otsiniuvannia yii rezultativ (Social-pedagogical practice: content and evaluation of its results)', *Sotsialna pedahohika: teoriia ta praktyka (Social Pedagogy: Theory and Practice)*, № 2, pp. 72-79. Dostupno: <<https://kntiis.od.ua/sites/default/files/files/volonterstvo2.pdf>>. [3 Sichen 2025].
13. Kalataienko, N 2024, *Motyvatsiia volonteriv: yak berehty y plekaty doviru do orhanizatsii (Volunteer motivation: how to maintain and cultivate trust in the organization)*. Dostupno: <<https://cs.detector.media/community/texts/186077/2024-04-19-motyvatsiya-volonteriv-yak-berehty-y-plekaty-doviru-do-organizatsii/>>. [3 Sichen 2025].
14. Liakh, T 2011, 'Vydy motyvatsii do volonterskoï diialnosti (Types of motivation for volunteering)', *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu (Bulletin of Zaporizhzhia National University)*, № 2(15), pp. 37-41. Dostupno: <<https://core.ac.uk/download/19666975.pdf>>. [3 Sichen 2025].
15. Mozhova, N 2021, 'Ontolohichna osnova dukhovnykh tsinnostei yak etyko-estetychnyi syntez (Ontological basis of spiritual values as an ethical-aesthetic synthesis)', in *Tsinnisni oriiientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid (Value orientations in the modern world: theoretical analysis and practical experience)*, III Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia, Ternopil, Ukraina, pp. 36-39. Dostupno: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19806/3/Tsinnisni_Oriien_Suchasn_Sv.pdf>. [3 Sichen 2025].
16. Natsionalnyi komitet Tovarystva Chervonoho Khresta Ukrainy 2022, *Istoriia Ukraïnskoho Chervonoho Khresta (History of the Ukrainian Red Cross)*. Dostupno: <<https://redcross.org.ua/about-urcs/history/#collapse1768028564>>. [3 Sichen 2025].
17. Pankova, O, Kasperovych, O & Ishchenko, O 2016, 'Rozvytok volonterskoï diialnosti v Ukraini yak proïav aktyvizatsii sotsialnykh resursiv hromadianskoho suspilstva: spetsyfyka, problemy ta perspektyvy (Development of volunteering in Ukraine as a manifestation of the activation of social resources of civil society: specifics, problems, and prospects)', *Ukraïnskyi sotsium (Ukrainian Society)*, № 2(57), pp. 25-40. Dostupno: <https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/25-40__no-2__vol-57__2016__UKR.pdf>. [3 Sichen 2025].
18. Aleksandrowicz, P, Bockermann, D & Frerichs, F (n. d.), *Older volunteers in Germany: opportunities and restrictions in the welfare mix*. Available from : <<https://bristoluniversitypressdigital.com/display/book/9781447307211/cho05.xml>>. [3 January 2025].
19. Canadian Abilities Foundation 2022, *The benefits of volunteering as a newcomer TO Canada*. Available from : <<https://www.canadianabilities.org/archives/1755>>. [3 January 2025].
20. Dekker, P & Halman, L (n. d.), *Volunteering and Values: An Introduction*. Available from : <https://www.researchgate.net/publication/227004799_Volunteering_and_Values_An_Introduction>. [3 January 2025].
21. SupportME 2023, *Volonterstvo: samorealizatsiia z korystiu dlia sebe ta suspilstva (Volunteering: self-realization with benefits for oneself and society)*. Available from : <<https://supportme.org.ua/opportunities-and-dangers/volunteering>>. [3 January 2025].
22. The Conference Board of Canada 2018, *The Value of Volunteering in Canada*. Available from : <<https://volunteer.ca/wp-content/uploads/2024/06/Value-of-Volunteering-in-Canada-Conf-Board-Final-Report-EN.pdf>>. [3 January 2025].

23. The Economics Daily 2024, *More than 11 million people volunteered on an average day in 2022*. Available from : <<https://www.bls.gov/opub/ted/2024/more-than-11-million-people-volunteered-on-an-average-day-in-2022.htm>>. [3 January 2025].
24. Voicu, B & Voicu, M 2022, *Volunteers and volunteering in Central and Eastern Europe*. Available from : <https://www.researchgate.net/publication/242022883_Volunteers_and_volunteering_in_Central_and_Eastern_Europe>. [3 January 2025].

Прорецензовано / Reviewed

20.01.2025

Рекомендовано до друку / Recommended for publication

04.02.2025

DOI 10.33930/ed.2019.5007.52(1-2)-3
УДК 004:330.34:316.42:504(477)

“ЗЕЛЕНА” ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ

В. Г. Воронкова
В. О. Нікітенко
Н. Г. Метеленко

Анотація.

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах відбудови України після війни особливої уваги набуває концепція “зеленої” цифрової трансформації як ключового чинника сталого розвитку регіонів. Поєднання екологічних принципів із цифровими технологіями дозволяє не лише відновити зруйновану інфраструктуру, а й зробити її більш ефективною, екологічною та інноваційною. Актуальність цієї теми зумовлена з тим, що відбудова міст та сільських територій потребує впровадження сталих рішень, що мінімізують негативний вплив на довкілля; використання цифрових технологій необхідне для оптимізації міської інфраструктури, транспорту та управління ресурсами.

Постановка проблеми. Україна рухається у напрямку європейської інтеграції, що передбачає імплементацію “зеленого курсу” ЄС (European Green Deal), спрямованого на зниження вуглецевого сліду та екологічну стійкість економіки, фінансування проектів “зеленої” цифрової трансформації. Велику роль відіграє “зелена” цифрова трансформація для економіки та соціальної сфери, інноваційного розвитку “зеленого” бізнесу та нових можливостей для підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У представленому дослідженні ми спираємося на концепції мережевої свідомості, розроблені українськими науковцями, зокрема В. Воронковою, В. Нікітенко, О. Кивлюк, О. Сорокіною та іншими.

Цифрова трансформація виступає фундаментальним елементом економічної безпеки, на що вказують С. Співаковський, О. Кочубей, О. Шебаніна, О. Сохацька, І. Ярошенко та Т. Нич.

Водночас роботи І. Бурлакової, Б. Ковальова, П. Зауера та А. Дворжак акцентують увагу на необхідності переходу до моделі “зеленої” економіки, що є не лише екологічним, а й цивілізаційним викликом.

Постановка завдання. Дослідити можливості інтеграції екологічних принципів у процес цифрової модернізації інфраструктури міст і сільських територій.

Виклад основного матеріалу. “Зелена” цифрова трансформація є не просто технологічним трендом, а необхідною умовою сталого відновлення України. Вона сприятиме економічному зростанню, екологічній безпеці, соціальному добробуту та інтеграції України у світовий простір сталого розвитку. Європейський вектор розвитку України націлений на підвищення якості життя населення завдяки екологічно чистому міському середовищу, “розумним” енергетичним мережам та цифровій доступності послуг. “Зелена” цифрова трансформація не є лише технологічним процесом, а глибоким філософським вибором, який визначає наше майбутнє.

Технології, які ми розвиваємо, повинні служити не тільки людським потребам, але й благу природи та її ресурсів. Від цього залежить не тільки наша економіка, але й моральна відповідальність перед майбутніми поколіннями.

Висновки. “Зелена” цифрова трансформація є відображенням нашої здатності до змін - змін, які ґрунтуються на любові до природи, турботі про довкілля і відповідальності перед людьми. Це можливість не тільки будувати нові технології, але й формувати нові відносини з навколишнім світом, створюючи основу для справжнього, стійкого та гармонійного розвитку. І хоча шлях до цього ще далеко, саме ця трансформація може стати фундаментом для кращого майбутнього - майбутнього, в якому техніка і природа, економіка і етика існують у глибокій взаємодії та гармонії.

Ключові слова: цифрова трансформація економіки, сталий розвиток, концепція “зеленої” цифрової трансформації.